

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 304/2021-21

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Rastislava Kaššáka a sudcov Jany Baricovej a Miloša Maďara (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom prof. JUDr. Jánom Klučkom, CSc., Ku potoku 4, Košice, proti postupu Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 69/2009 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Košice-okolie v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 69/2009 **b o l i p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresný súd Košice-okolie **j e p o v i n n ý** zaplatiť sťažovateľke primerané finančné zadost'učinenie v sume **500 eur**, a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
3. Okresný súd Košice-okolie **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **576,12 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Vo zvyšnej časti ústavnej sťažnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručenu ústavnému súdu 10. mája 2021 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na prerokovanie jej veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv

a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice-okolie (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 15 C 69/2009 (ďalej len „napadnuté konanie“). Sťažovateľka súčasne navrhuje, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov, priznal jej primerané finančné zadost'učinenie v sume 12 000 eur a náhradu trov konania pred ústavným súdom.

2. Ústavný súd uznesením č. k. I. ÚS 304/2021 z 13. júla 2021 prijal podľa § 56 ods. 5 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavnú sťažnosť sťažovateľky v celom rozsahu na ďalšie konanie.

3. Zo sťažovateľkou predneseného skutkového stavu a z priložených dôkazov vyplýva, že v napadnutom konaní je právnu nástupkyňou po svojej zomrelej matke, ktorá sa uplatňovaného nároku domáhala spolu s ostatnými žalobcami, a okresný súd uznesením z 10. júla 2020 rozhodol o pokračovaní v konaní so sťažovateľkou. Sťažovateľka uvádza, že napadnuté konanie sa začalo 4. mája 2009, keď bola okresnému súdu podaná určovacia žaloba spolu s návrhom na vydanie predbežného opatrenia spočívajúceho v zákaze akokoľvek disponovať, nakladať, scudzovať nehnuteľnosti a ťažiť drevo, pričom okresný súd po podaní určovacej žaloby a v zmysle návrhu žalobcov vydal uznesenie č. k. 15 C 69/2009-277 z 3. júna 2009, ktorým nariadil predbežné opatrenie. Predmetné rozhodnutie okresného súdu bolo následne uznesením Krajského súdu v Košiciach č. k. 3 Co 449/2015 z 23. septembra 2015 zrušené. Podľa sťažovateľky ďalší postup okresného súdu spočíval len v niekoľkých procesných rozhodnutiach, ktorými vzhľadom na skúmanie podmienok konania rozhodoval o zastavení alebo pripustení zmeny subjektov konania vo vzťahu k jednotlivým zomrelým účastníkom a s prihliadnutím na vysoký počet účastníkov konania na strane žalovaných uznesením č. k. 15 C 69/2009-590 z 13. januára 2014 rozhodol o ustanovení ich spoločného zástupcu – predsedníčky Urbariátu obce Poproč.

II.

Argumentácia sťažovateľky

4. Sťažovateľka namieta celú dĺžku napadnutého konania (bod 3 tohto nálezu, pozn.) a osobitne poukazuje na skutočnosť, že v jej právnej veci nie je ani po uplynutí dvanástich rokov právoplatne rozhodnuté a ku dňu podania ústavnej sťažnosti nebolo vykonané jediné pojednávanie, na ktorom by konajúci súd vec riadne prejednal. Podľa sťažovateľky je nespochybniteľnou skutočnosťou, že okresný súd nariadil prvé pojednávanie až po 11 rokoch od podania žaloby, avšak takto nariadené pojednávanie na 5. jún 2020 sa z dôvodu úmrtia na strane žalobcov neuskutočnilo a bolo odročené na neurčito. Následne určený termín pojednávania (11. marec 2021, pozn.) bol z objektívneho dôvodu pandémie COVID-19 zrušený a ďalšie pojednávanie bolo opakovane odročené na neurčito. V konklúzii uvedeného sťažovateľka poukázala na imperatív vyjadrený v § 184 ods. 1 Civilného sporového poriadku, ktorý precizuje striktný zákaz odročovania súdnych pojednávanií na neurčitú dobu.

5. Vo vzťahu ku kritériám uplatňovaným pri posudzovaní otázky možnej existencie prieťahov v súdnom konaní sťažovateľka uviedla, že napadnuté konanie sa nevyznačuje právnu zložitnosťou, pretože predmet sporu je určenie vlastníckeho práva, a teda ide o bežnú rozhodovaciu agendu všeobecných súdov a k neprimeranej dĺžke konania neprispela ani svojím správaním. Napriek tomu, že sa napadnuté konanie vyznačuje istou mierou faktickej zložitosti sporu, a to z dôvodu vyššieho

počtu účastníkov konania, uvedené ale podľa sťažovateľky nemôže ospravedlniť postup okresného súdu, ktorý za dvanásť rokov trvania sporu neuskutočnil žiadne súdne pojednávanie. V tejto súvislosti sťažovateľka uviedla, že žalobcovia sú v namietanom konaní zastúpení kvalifikovaným právnym zástupcom a okresný súd na strane žalovaných využil možnosť ustanoviť spoločného zástupcu na konanie. Súčasne sa domnieva, že ak by okresný súd v prejednávanej veci konal plynulo, nedochádzalo by k situácii, keď sa musí vysporiadať s procesnou otázkou splnenia podmienok konania v dôsledku úmrtia niektorého z účastníkov konania. V závere podanej ústavnej sťažnosti sťažovateľka odôvodnila výšku požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia a zdôraznila, že okrem pretrvávajúcej právnej neistoty pociťuje aj nespravodlivosť, pretože zdĺhavý postup konajúceho súdu, ktorý dosiaľ (ku dňu podania ústavnej sťažnosti, pozn.) predmet sporu neprejednal, oslabuje jej vieru v spravodlivé rozhodnutie. Na podklade uvedeného sťažovateľka rezultovala, že aj keď je právnou nástupkyňou po svojej zomrelej matke ako pôvodnej žalobkyni v napadnutom konaní, uplatnením princípu tzv. generálnej sukcesie jej prináleží rovnaké postavenie ako pôvodnej žalobkyni a ústavný súd preto požiadala, aby jej priznal primerané finančné zadost'učinenie vo výške uvedenej vo svojom sťažnostnom návrhu.

III.

Vyjadrenie okresného súdu a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie okresného súdu:

6. Okresný súd vo svojom vyjadrení uviedol, že v napadnutom konaní pôvodne vystupovalo 77 žalobcov a 443 žalovaných a v priebehu konania došlo k zmenám v osobách účastníkov konania a ich zástupcov, keďže mnohí účastníci zomreli, a na podklade dedičských konaní bolo potrebné zisťovať okruhy dedičov a pri niektorých účastníkoch konania musel pristúpiť k ustanoveniu opatrovníka, pretože vykonaným šetrením bolo zistené, že ich pobyt nie je známy. Podľa okresného súdu nebolo možné na strane žalovaných ustanoviť spoločného zástupcu, pretože mnohí nesúhlasili s ustanovením spoločného zástupcu a uvedené malo vplyv aj na obťažnosť doručovania súdnych písomností. Navyše, počas napadnutého konania musel okresný súd procesne reagovať aj na skutočnosť, že viacerí žalobcovia namietali svoju aktívnu legitímáciu, ako aj absenciu udelenia plnej moci na podanie žaloby. Pokiaľ ide o uskutočnenie pojednávania, akcentoval, že na nariadenie plánovaných pojednávania negatívne vplývala opakovaná zmena na strane účastníkov konania. Napríklad termín pojednávania určený na 28. február 2020 bol zrušený práve z dôvodu úmrtia žalobcov a žalovaných a bol ustanovený nový termín pojednávania na 5. jún 2020. Následne 25. februára 2020 sťažovateľ [správne má byť jeden zo žalobcov (okresný súd vo svojom vyjadrení opakovane uvádza skutočnosť k osobe signifikovanej ako sťažovateľ, ktorý ale nie je totožný s osobou sťažovateľky a, vychádzajúc z obsahu súdneho spisu v napadnutom konaní, je nutné uviesť na správnu mieru, že ide o jedného zo žalobcov, ktorý sa ústavnoprávnej ochrany svojich práv domáhal pred sťažovateľkou, a to v konaní vedenom pred ústavným súdom pod sp. zn. I. ÚS 109/2021) pozn.] oznámil súdu dedičov po nebohých žalobcoch, na základe čoho súd opätovne rozhodoval o pokračovaní s dedičmi a aj z dôvodu doloženia potrebných dedičských rozhodnutí bolo nevyhnutné zrušiť určený termín pojednávania na 5. jún 2020. Po vykonaní uvedených procesných úkonov, rozhodnutiach a predložení listinných dokumentov okresný súd v januári 2021 určil predbežný termín pojednávania na 11. marec 2021, ktorý bol ale z dôvodu opatrenia vlády Slovenskej republiky proti šíreniu ochorenia COVID-19 zrušený a nariadeniu

d'alších pojednávani bránili aj opatrenia upravujúce vykonávanie pojednávani, hlavných pojednávani a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu [zákon č. 62/2020 Z. z. o niektorých mimoriadnych opatreniach v súvislosti so šírením nebezpečnej nákazlivej ľudskej choroby COVID-19 a v justícii a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 62/2020 Z. z.“) a vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 24/2021 Z. z. o vykonávaní pojednávani, hlavných pojednávani a verejných zasadnutí v čase mimoriadnej situácie a núdzového stavu (ďalej len „vyhláška č. 24/2021“), pozn.]. Pojednávanie nariadené na 29. jún 2021 bolo odročené na neurčito, a to na účel určenia okruhu žalobcov, resp. ich právnych nástupcov, špecifikácie žalobného návrhu, rozhodnutia súdu o zastavení konania voči osobám, ktoré nemajú záujem vystupovať na strane žalobcov, ako aj na účel doručenia splnomocnení na zastupovanie. Stranám konania bola poskytnutá lehota 3 mesiacov a po uplynutí tejto lehoty súd zväži ďalší postup v konaní a rozhodne o nariadení ďalšieho termínu pojednávania. Okresný súd súčasne poznamenal, že v priebehu konania bol na základe podaných opravných prostriedkov súdny spis opakovane predkladaný na rozhodnutie odvolaciemu súdu, pričom vo vzťahu k sťažovateľke uviedol, že v súdnom spise neeviduje sťažnosť na prietahy v konaní podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“).

III.2. Replika sťažovateľky:

7. Sťažovateľka vo svojej replike predniesla, že okresný súd vo svojom vyjadrení žiadnym relevantným spôsobom nevysvetlil príčinu trvania sporu a ani dôvody vlastnej nečinnosti. Podľa jej názoru nemožno procesné rozhodnutia vyplývajúce zo skúmania podmienok konania považovať za úkony súdu smerujúce k prejednaniu a rozhodnutiu posudzovanej právnej veci, pričom akcentovala, že po vydaní rozhodnutia o nariadení predbežného opatrenia okresný súd nevykonal žiadny ďalší relevantný úkon. Dosiahnutie právoplatného rozhodnutia je v súčasnosti z časového hľadiska v nedohľadne, pretože aj vzhľadom na predmet sporu (určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, pozn.) a jeho hodnotu je vysoká pravdepodobnosť, že po rozhodnutí okresného súdu niektorá zo sporových strán uplatní opravný prostriedok, čím sa reálne právoplatné rozhodnutie vo veci oddiali. Sťažovateľka sa domnieva, že práve niekoľkoročná absolútna nečinnosť okresného súdu viedla k tomu, že vzhľadom na vysoký vek subjektov konania postupne dochádzalo k úmrtiam a rozširovaniu počtu účastníkov, hlavne na strane žalovaných. Preto ak by okresný súd od začiatku napadnutého konania konal rýchlo a sústredene, a vec by riadne prejednal v lehote primeranej na naštudovanie spisu zákonným sudcom, mohol sa prvok zvýšenej náročnosti s ohľadom na počet účastníkov v spore eliminovať. Podľa sťažovateľky sa aktivita okresného súdu v priebehu dvanástich rokov trvajúceho súdneho sporu zdecimovala na vydanie procesných rozhodnutí patriacich do kompetencie vyššieho súdneho úradníka. V závere svojho vyjadrenia sťažovateľka zhodnotila priebeh pojednávania konaného 29. júna 2021, reagovala na opatrenia prijímané v súvislosti s ochorením COVID-19, ktoré podľa nej síce predstavujú objektívnu skutočnosť znemožňujúcu všeobecným súdom nariadiť plánované termíny súdnych pojednávani, avšak predmetná skutočnosť nemôže ospravedlniť dvanásťročnú nečinnosť okresného súdu, a to aj vzhľadom na predmet konania. Pokiaľ ide o výhradu okresného súdu o absencii podania sťažnosti na prietahy v konaní podľa zákona o súdoch, sťažovateľka v doručenej replike odkázala na svoje argumenty uvedené v bode 20 podanej ústavnej sťažnosti.

8. Ústavný súd v tejto veci upustil od ústneho pojednávania, keďže na základe podaní účastníkov konania vrátane ich príloh a súdneho spisu predloženého ústavnému súdu je zrejmé, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci (§ 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde).

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Podstata námietok sťažovateľky v súvislosti s namietaným porušením jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov a jej práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote je založená na jej tvrdení, že k porušeniu týchto práv došlo nečinnosťou a neefektívnym postupom okresného súdu v napadnutom konaní.

10. Ústavný súd pri rozhodovaní o ústavných sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (to platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru, pozn.) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím (m. m. IV. ÚS 221/04, I. ÚS 250/2020).

11. Základnou povinnosťou súdu je zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa sporová strana obrátila na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

12. Táto povinnosť súdu do 1. júla 2016 vyplývala z § 6 Občianskeho súdneho poriadku, ktorý súdom prikazoval, aby v súčinnosti so všetkými účastníkmi konania postupovali tak, aby ochrana ich práv bola rýchla a účinná, ďalej z § 100 ods. 1 prvej vety Občianskeho súdneho poriadku, v zmysle ktorej len čo sa konanie začalo, postupoval v ňom súd i bez ďalších návrhov tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá. Povinnosť súdu a sudcu konať bez prietáhov podľa právnej úpravy účinnej od 1. júla 2016 je *expressis verbis* zakotvená ako základný princíp civilného sporového konania v čl. 17 Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), podľa ktorého súd postupuje v konaní tak, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a rozhodnutá, predchádza zbytočným prietahom, koná hospodárne a bez zbytočného a neprimeraného zaťažovania strán sporu a iných osôb.

13. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným prietahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (IV. ÚS 272/04, III. ÚS 130/2020, I. ÚS 250/2020) ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie strany sporu a postup samotného súdu. Za súčasť prvého kritéria ústavný súd považuje aj povahu prerokúvanej veci.

14. Pokiaľ ide o kritérium právna a faktická zložitosť veci, ústavný súd v súlade s už skôr vysloveným ústavnoprávnym posúdením napadnutého konania (sp. zn. I. ÚS 109/2021, pozn.) a s prihliadnutím na predmet sporu (bod 3 tohto nálezu, pozn.) rezultuje, že namietané konanie nie je možné hodnotiť ako právne zložitú, pretože spory týkajúce sa určovacích žalôb, ktorými

sa sporové strany konania domáhajú určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam, predstavujú štandardnú súčasť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Na strane druhej, reflektujúc obsah predloženého súdneho spisu a z neho vyplývajúci skutkový stav, je na mieste konštatovať, že napadnuté konanie sa do istej miery vyznačuje skutkovou zložitou spočívajúcou v tom, že ako na strane žalobcov, tak aj žalovaných vystupuje pomerne značný počet subjektov sporového konania (pôvodne 77 žalobcov a 443 žalovaných, pozn.), čo nepochybne prispelo k celkovej dĺžke napadnutého konania. V prípade sťažovateľky však ani prípadná faktická zložitnosť predmetu konania nemôže nijako ospravedlniť celkovú dĺžku namietaného konania, ktoré trvá už viac ako dvanásť rokov, bez toho, aby vo veci bolo právoplatne rozhodnuté. Na dôvažok je potrebné osobitne akcentovať skutočnosť, že prvé súdne pojednávanie sa uskutočnilo až 29. júna 2021, teda viac ako dvanásť rokov od začiatku napadnutého konania. V konklúzii uvedeného ústavný súd uzatvára, že v rámci posúdenia kritéria právnej a skutkovej zložitosti nie je možné okresný súd zbaviť jeho zodpovednosti za priebeh a doterajšiu dĺžku napadnutého konania a s tým súvisiaci vznik zbytočných prietahov.

15. Ústavný súd už niekoľkokrát judikoval, že ani právne či skutkovo sebanáročnejší prípad nesmie trvať v právnom štáte dlhú dobu. Časový horizont toho, kedy sa účastníkovi konania dostáva konečného rozhodnutia vo veci, je neoddeliteľnou súčasťou merítok celkovej spravodlivosti podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Čím je tento časový horizont dlhší, tým viac sa rozostavajú kontúry spravodlivosti ako v očiach dotknutých účastníkov konania, tak aj vo všeobecnom vnímaní verejnosti a verejnej mienky. Neprimeraná dĺžka konania sa potom priamo odráža v dôvere občana v štát, v jeho inštitúcie a v právo, čo je základnou podmienkou pre fungovanie legitímneho demokratického a právneho štátu (m. m. I. ÚS 688/2014, I. ÚS 512/2020, I. ÚS 153/2021).

16. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na prietahoch konania podieľa osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Ústavný súd konštatuje, že z obsahu predloženého súdneho spisu nezistil žiadne skutočnosti, ktoré by bolo možné pripísať na ťarchu sťažovateľky v súvislosti s doterajšou dĺžkou namietaného konania.

17. Pred samotným posúdením postupu okresného súdu považuje ústavný súd za dôležité vysporiadať sa so skutočnosťou, že v prípade sťažovateľky došlo k procesnoprávnemu nástupníctvu (sukcesii), teda k zmene doterajšieho subjektu konania na strane žalobcu, a to na základe generálnej sukcesie (bod 3 tohto nálezu). Keďže univerzálna sukcesia automaticky vyvoláva procesnoprávne nástupníctvo, okresný súd nemusel uznesením túto zmenu pripustiť. Uvedená skutočnosť má podľa názoru ústavného súdu zásadný význam na vymedzenie obdobia, ktoré podlieha posúdeniu namietanej protiústavnosti konania okresného súdu, pretože v dôsledku zmeny subjektu konania nedošlo k vzniku nového procesnoprávneho vzťahu, ako to je v prípade pristúpenia do konania (§ 79 CSP) a intervencie (§ 81 a nasl. CSP), ale k procesnoprávnemu nástupníctvu do už existujúceho procesnoprávneho vzťahu. S prihliadnutím na tento záver ústavný súd nemá pochybnosť o tom, že sťažovateľka môže relevantne namietat' porušenie svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru aj pre štádium konania, ktoré predchádzalo zmene subjektu konania v súvislosti s procesným nástupníctvom v rámci dedičského konania (m. m. I. ÚS 52/2001, IV. ÚS 16/05, III. ÚS 511/2014, III. ÚS 309/2015).

18. Ústavný súd napokon hodnotil aj samotný postup okresného súdu v napadnutom konaní. Napriek tomu, že okresnému súdu nie je možné vytknúť absolútnu nečinnosť, pretože z obsahu súdneho spisu vyplývajú početné procesné rozhodnutia, ktorými reagoval na pomerne časté zmeny na strane subjektov strán namietaného konania, vyvolané v dôsledku úmrtí jednotlivých účastníkov konania, ako aj späťvzatím žaloby niektorých aktívne legitimovaných osôb, na strane druhej je nutné konštatovať, že okresný súd v posudzovanom konaní nepostupoval s dostatočnou sústredenosťou a jeho postup je neefektívny. Ústavný súd nespochybňuje dôležitosť riešenia procesných otázok, od ktorých rozhodnutia závisí ďalší procesný postup všeobecného súdu, avšak z ústavnoprávneho hľadiska nie je možné akceptovať stav, aby sa dvanásťročná činnosť okresného súdu obmedzila len na prijímanie procesných rozhodnutí, ktoré nevedú k bezprostrednému prejednaniu veci a vydaniu meritórneho rozhodnutia. Bez potreby podrobnej analýzy jednotlivých úkonov uskutočnených okresným súdom v napadnutom konaní je preto pre ústavný súd podstatné, že okresný súd počas obdobia dvanástich rokov od začiatku namietaného konania neuskutočnil žiadne pojednávanie, na ktorom by prejednal predmet sporu, pričom vôbec prvé pojednávanie nariadené na 28. február 2020 sa z dôvodu úmrtia na strane žalobcov a žalovaných neuskutočnilo a ďalší termín pojednávania bol opakovane odročovaný. Dosiaľ jediné súdne pojednávanie sa uskutočnilo až 29. júna 2021 a, vychádzajúc z obsahu zápisnice, je nutné percipovať skutočnosť, že ďalší termín pojednávania bol opäť odročený na neurčito a okresný súd poskytol stranám konania lehotu 3 mesiacov na účel špecifikácie procesných náležitostí napadnutého konania (bod 6 tohto nálezu, pozn.).

18.1 Nad rámec uvedeného ústavný súd zdôrazňuje, že nesústredenosť v postupe okresného súdu potvrdzujú aj opakované zrušenia jeho rozhodnutí Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“). *Exempli causa*, (i) krajský súd uznesením č. k. 4 Co 263/2009-404 zo 14. decembra 2009 vrátil vec (odvolanie proti uzneseniu, ktorým okresný súd vydal predbežné opatrenie, pozn.) okresnému súdu ako predčasne predloženú, pričom okresnému trvalo viac ako päť rokov, kým 24. august 2015 opätovne predložil podané odvolanie proti nariadenému predbežnému opatreniu na rozhodnutie krajskému súdu, ktorý uznesením č. k. 3 Co 449/2015-886 z 23. septembra 2015 napadnuté uznesenie okresného súdu v časti zmenil, tak, že výrokom č. 1 návrh na vydanie predbežného opatrenia zamietol a výrokom č. 2 napadnuté uznesenie okresného súdu proti žalobcom a niektorým žalovaným zrušil a konanie o vydanie predbežného opatrenia proti označeným žalovaným zastavil, (ii) krajský súd uznesením č. k. 1 Co 866/2014-850 z 18. novembra 2014 zrušil pre nepreskúmateľnosť uznesenie okresného súdu, ktorým pripustil, aby z konania vystúpili žalovaní v 1 až 434 rade a na ich miesto vstúpil Urbariát obce Poproč, pozemkové spoločenstvo Poproč so sídlom Poproč a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie, (iii) krajský súd uznesením č. k. 9 Co 250/2016-968 z 29. júla 2016 rozhodol tak, že výrokom č. 1 zrušil uznesenie okresného súdu, a to v časti týkajúcej sa dvoch žalobcov, proti ktorým okresný súd zastavil napadnuté konanie, a to aj napriek tomu, že predmetní žalobcovia žiadnym svojím úkonom podanú žalobu nevzali späť, a výrokom č. 2 odmietol odvolanie žalovaného v 425. rade.

19. V kontexte uvedeného ústavný súd pripomína, že zbytočné prietahy v konaní môžu byť zapríčinené nielen samotnou nečinnosťou všeobecného súdu, ale aj jeho neefektívnou činnosťou, t. j. takým konaním, ktoré nevedie efektívne k odstráneniu právnej neistoty strán sporu (II. ÚS 32/03, IV. ÚS 267/04, IV. ÚS 182/08).

20. K argumentácii okresného súdu v súvislosti s nekonaním pojednávani kvôli existencii objektívnej skutočnosti (pandémia ochorenia COVID-19) dáva ústavný súd do pozornosti, že samozrejme prihliada na túto objektívnu skutočnosť (uvedené ústavný súd zohľadnil aj vo svojich niektorých predchádzajúcich rozhodnutiach, napr. vo veciach pod sp. zn. I. ÚS 504/2020, I. ÚS 550/2020, I. ÚS 42/2020 či I. ÚS 109/2021, pozn.) a rovnako tak vníma aj prijaté právne opatrenia vrátane zákona č. 62/2020 Z. z. a vyhlášky č. 24/2021, ako aj celkovú spoločenskú situáciu v tomto období, ktoré mali nepochybne vplyv aj na priebeh napadnutého konania a pre okresný súd znamenali vytvorenie objektívnej prekážky, aby v sťažovateľkinej veci mohol vykonať pojednávanie a vo veci meritórne rozhodnúť. Avšak v okolnostiach danej veci musí ústavný súd zdôrazniť, že okresný súd do uvedenia týchto opatrení do praxe (ktoré sa týkajú určených období v roku 2020 a v roku 2021, pozn.) mal takmer jedenásť rokov (od mája 2009, pozn.) na to, aby vykonal súdne pojednávania a meritórne rozhodol, a preto je potrebné predstavenú argumentáciu okresného súdu v tejto časti odmietnuť ako neopodstatnenú.

21. Pokiaľ ide o tvrdenie okresného súdu týkajúce sa správania sťažovateľky, ktorá pred podaním ústavnej sťažnosti nepodala predsedovi okresného súdu sťažnosť na prieťahy v konaní podľa zákona o súdoch, ústavný súd poukazuje na aktuálnu judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva [rozsudky vo veciach Ištván a Ištvánová proti Slovenskej republike (č. 30189/07, ods. 52 – 55 a 63 – 99, 12. jún 2012) a Komanický proti Slovenskej republike (č. 6) (č. 40437/07, ods. 51 – 54 a 60 – 96, 12. jún 2012)], v súlade s ktorou sťažnosť na prieťahy v konaní adresovaná predsedovi okresného súdu nie je považovaná za účinný prostriedok nápravy sťažovateľkou namietaných práv. Prednesenú námietku okresného súdu preto ústavný súd považuje za irelevantnú.

22. Vzhľadom na už uvedené skutočnosti ústavný súd uzatvára, že v prípade sťažovateľky nepochybne došlo k porušeniu jej základného práva na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto rozhodol ústavný súd tak, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto nálezu.

V.

Prikázanie okresnému súdu konať a priznanie primeraného finančného zadost'učinenia

23. Sťažovateľka v petite ústavnej sťažnosti žiada, aby ústavný súd prikázal okresnému súdu konať bez zbytočných prieťahov. Napriek zisteniu ústavného súdu, že postupom okresného súdu došlo k porušeniu základného práva sťažovateľky na prerokovanie jej veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jej práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ústavný súd neprikázal okresnému súdu, aby v namietanom konaní konal bez zbytočných prieťahov, pretože táto povinnosť už bola okresnému súdu v posudzovanom konaní uložená, a to v súvisiacom náleze č. k. I. ÚS 109/2021-23 z 19. mája 2021, a uvedený príkaz ústavného súdu konať bez zbytočných prieťahov naďalej trvá.

24. Okrem vyslovenia porušenia svojich práv sťažovateľka v sťažnostnom návrhu požiadala, aby jej ústavný súd priznal primerané finančné zadost'učinenie v sume 12 000 eur. Svoj návrh odôvodňuje neprimeranou dobou trvania napadnutého konania, ako aj pocitom nedôvery v spravodlivé rozhodnutie (body 4 a 5 tohto nálezu, pozn.).

25. Pri určení primeraného finančného zadost'učinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadost'učinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

26. Z dôvodu právneho nástupníctva sťažovateľky (bod 3 tohto nálezu, pozn.) a v spojení s fundamentálnou vlastnosťou základných práv, ktoré sa svojím obsahom viažu na konkrétny subjekt (čl. 12 ústavy), sa dostatočne odôvodňuje záver, že intenzita zásahu do namietaných práv a slobôd nemôže byť u právnych nástupcov – *in abstracto* identická s rozsahom porušenia práv a slobôd subjektov, ktorí sú účastníkmi rozporovaného konania od jeho úplného začiatku (m. m. III. ÚS 511/2014, III. ÚS 309/2015, I. ÚS 462/2019). Vzhľadom na konštatovanú nečinnosť okresného súdu, ako aj jeho neefektívny postup v napadnutom konaní, právne následky univerzálnej sukcesie (bod 17 tohto nálezu, pozn.) a rozsah porušenia namietaných práv sťažovateľky, ktorá sa subjektom napadnutého konania stala až v roku 2020, považoval ústavný súd priznanie sumy 500 eur za primerané finančné zadost'učinenie (bod 2 výroku tohto nálezu). Vo zvyšku požadovaného primeraného finančného zadost'učinenia ústavnej sťažnosti nevyhovelo (bod 4 výroku tohto nálezu).

VI.

Trovy konania

27. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 576,12 eur (bod 3 výroku tohto nálezu).

28. Ústavný súd pri rozhodovaní o náhrade trov konania vychádzal z obsahu súdneho spisu. Priznal náhradu za tri právne úkony, t. j. prevzatie a prípravu zastupovania, podanie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie sťažovateľky k vyjadreniu okresného súdu. Odmena za jeden úkon právnych služieb za rok 2021 v zmysle § 11 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) predstavuje sumu 181,17 eur. Takto stanovená odmena spolu s režijným paušálom 10,87 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky) predstavuje sumu 192,04 eur za jeden úkon uskutočnený v roku 2021, t. j. za tri úkony sumu 576,12 eur.

29. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia (bod 3 výroku tohto nálezu) je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 CSP) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. októbra 2021

Rastislav Kaššák
predseda senátu